

Børneperspektiver i evaluering af læreplaner i daginstitutioner DES, 2017

v. Dina D. D. Andersen og Jens H. Lund

Forskningsprogrammet: Evaluering, dokumentation og evidens,
Professionshøjskolen VIA

”Hovedet på sømmet er, at børnene ofte er de sidste, vi spørger, når vi definerer, hvad der tæller. De inddrages måske, men de skal ofte passe ind i en logik, hvor deres stemme ikke nødvendigvis er medtænkt”
(Tanggaard, 2017:53)

Program:

- a. Kort intro til Forskningsprogrammet: ”Evaluering, dokumentation og evidens”, VIA
- b. Om børneperspektiver
- c. Om projektet, design og forløb
- d. Om iagttagelser og ‘fund’

Forskningsprogrammet

Evaluering, dokumentation og evidens

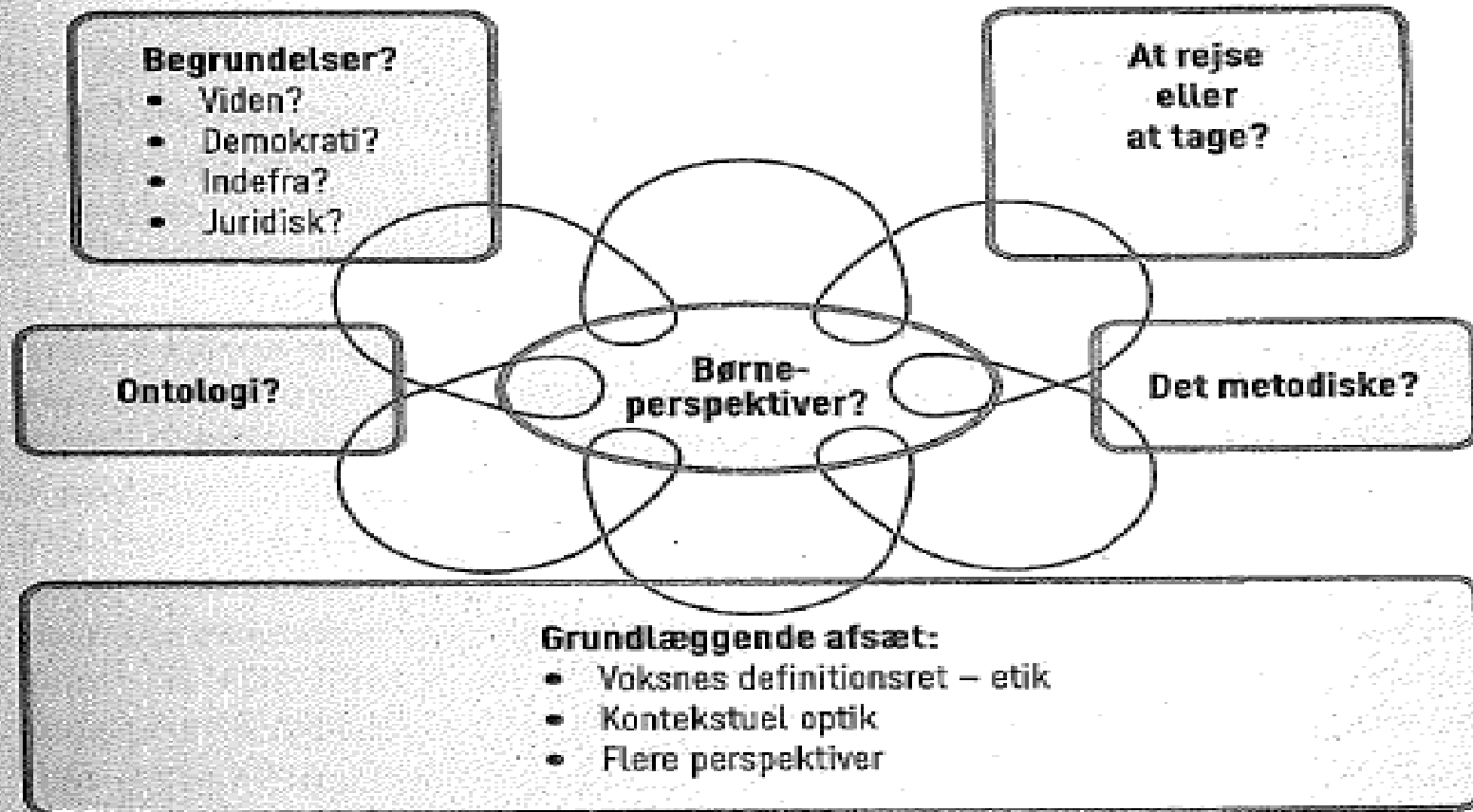
- Fokus: børne/unge-perspektiver i evaluering
- Projekter:
  - Elevers oplevelser af feed-back i undervisningen
  - Børneperspektiver i evaluering af PALS-metoden
  - Pædagogers forholdemåder til børneperspektiver i evaluering af læreplaner
- 1½ år på bagen
- 8 medarbejdere, ca. 200 timer p.a. hver til forskning
- Funderet i pædagogudd., lærerudd., socialrådgiverudd.

Om børneperspektiver

- ”det afgørende kriterium er (voksnes) forståelse og indlevelse i barnets synspunkt på sin verden” (Sommer, 2011: 48)
- Voksnes bestræbelser på se, høre og forstå verden, sådan som barnet selv oplever den.
- ”Forskningslitteratur, teorier og empiriske undersøgelser samt forskellige professioner, der har barnet og barndommen som genstandsfelt, kan således ikke hævdes at anvende et børneperspektiv, blot fordi de handler om og i forhold til børn. Kun i det omfang disse eksplicit og systematisk rummer en bestræbelse på at forstå og leve sig ind i børns egne subjektive forståelser af deres livsverden, kan der være tale om anvendelse af børneperspektiver og børns perspektiver på verden omkring dem” (Lund og Koch, 2016)
- Et eksklusivt (be-)greb
- Svarende til fænomenologiens Epoché

En samlende model – børneperspektiver generelt, Lund og Koch, 2016

MODEL 1. Spørge- og refleksionsramme for arbejdet med børneperspektiver

At rejse eller tage børneperspektiver?

- At rejse: ‘direkte’, ‘barnets egen ‘stemme’ ’ - ”to enable the child”
(Dalrymple, 2001: 149)
- At tage: ‘indirekte’ - at agere/repræsentere ”on behalf of the child” (Dalrymple, 2001: 149).
- Dalrymple J. (2001). Safeguarding young people through confidential advocacy services. Child and Family Social Work, Blackwell Science Ltd.

Projektets afsæt

- Projektet baserer sig på den tilgang, at viden om samt evne og vilje til at anlægge og anvende børneperspektiver er et centralt element i pædagogisk professionalitet.
- Vores interesse retter sig mod hvad der sker med den pædagogiske professionalitet – herunder med børneperspektiver som centralt professionelt orienteringspunkt – når pædagoger i dagtilbud skal imødekomme krav om dokumentation og evaluering af den pædagogiske læreplan. *Hvilke børneperspektiver kommer til stede og hvordan?*
- Eksisterende dansk forskning* peger i retning af, at anvendelsen af børneperspektiver i evalueringerne tilsidesættes til fordel for andre hensyn, f.eks. at evalueringerne skal være håndtérbare og meningsfulde i en administrativ kontekst

*Bl.a. EVA, Danmarks Evalueringsinstitut (2009): *Evalueringer af pædagogiske læreplaner i kommunalt perspektiv*. København

Undersøgelsesfelt og -spørgsmål

Projektet anlægger en **arenatilgang**

- Børneperspektivers placering i dokumentations- og evalueringsarbejdet belyses i et samlet sektorperspektiv og i et mere afgrænset praksisperspektiv på institutionsniveau

Undersøgelsen tager primært sigte på at kunne sige noget om karakteren af de børneperspektiver, der anvendes, og de processer som frembringer dem

- *Hvilke børneperspektiver fremtræder i pædagogers arbejde med evaluerings- og dokumentationsarbejde i tilknytning til den pædagogiske læreplan?*
- *Hvilke børneperspektiver fremtræder i styringskæden fra det statslige niveau over kommune til distrikt/område og ledelse i den enkelte institution i tilknytning til evaluering og dokumentation af den pædagogiske læreplan?*

Undersøgelsesdesign og forløb

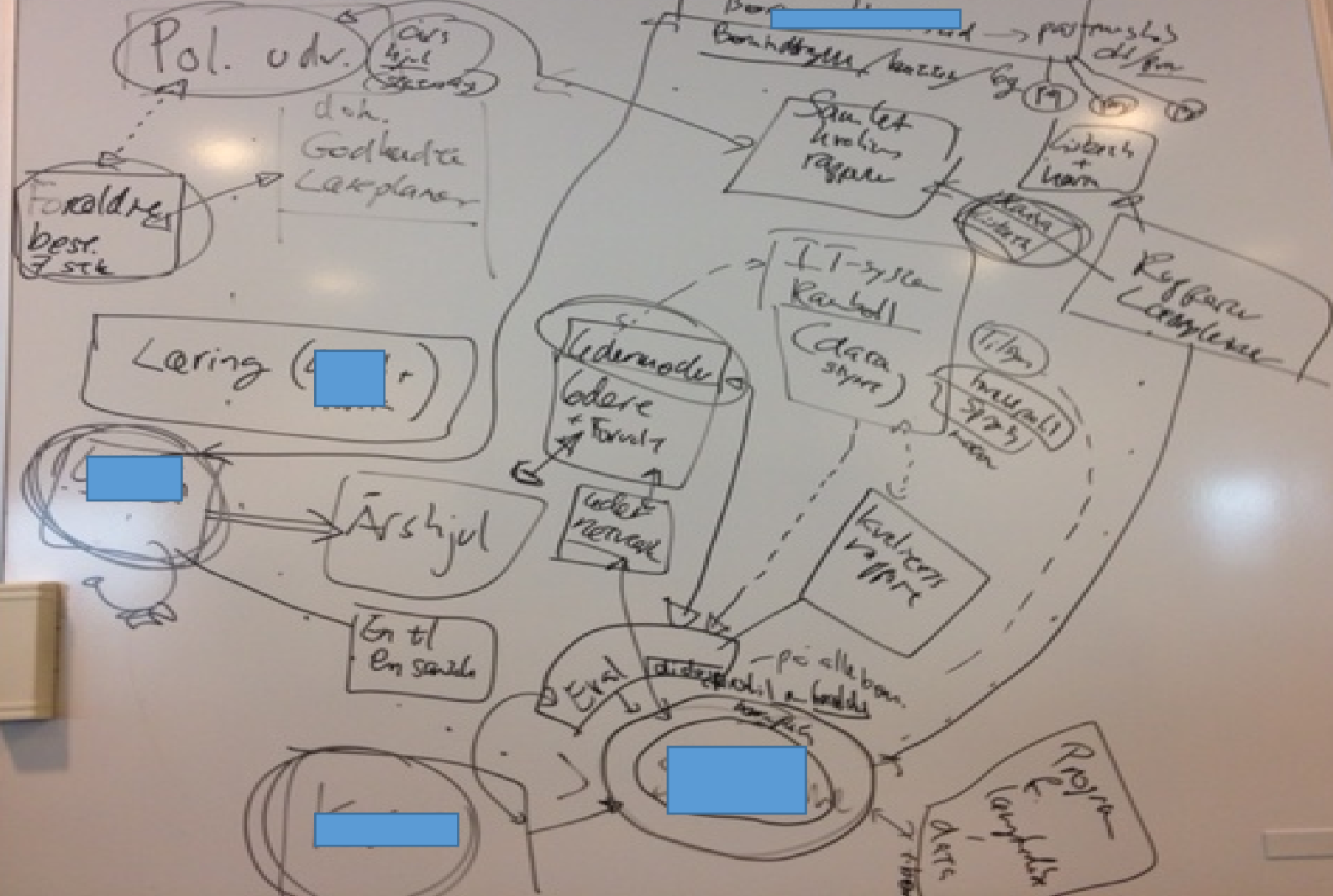
- Projektet har karakter af et casestudie
- Vi samarbejder med en middelstor dansk kommune i perioden aug. 2016 til maj 2017
  - 1 Daginstitution (ledelsesteam og pædagog)
  - Børnechef
  - Pædagogisk konsulent
- Der anvendes et kvalitativt design med anvendelse af dokumentanalyse, observation og interview
  - På forvaltningsniveau: Tre interviews og én observation
  - På institutionsniveau: Tre observationer og to interviews blandt ledere og pædagoger i én daginstitution. Interviewene var seminstrukturerede og observationerne deltagende
  - Dokumentanalysen omfatter en række dokumenter, som har relevans for dokumentations- og evalueringsarbejdet på forskellige niveauer i styringskæden, f.eks. Pædagogiske læreplaner og Kvalitetsrapporter

'Aktørniveauer' som børneperspektiver i evaluering af læreplaner indgår i – i den kommunale arena

Børneperspektiver i evaluering? <ul style="list-style-type: none"> • Dannelsesperspektivet? • Informantposition? • Medkonstruktører? 	'Aktører'	'Evalueringsaktiviteter'? Formende mekanismer?
	Daginstitutionsløven	
	Forsknings- og fagl. Litt + projekter egen og andres	
	Komm. politisk udvalg	
	Chef for dagtilbudsområdet	
	Konsulent	
	Ledergruppen	
	Den enkelte daginstitutionsleder-team	
	Anvendte teknologier og evalueringsmodeller	
	Den enkelte pædagog og team	
	Forældrebestyrelse	
	Forældre	
	Børn	

Evalu af Lærpædagogik

lagttagelser og fund

Tre optikker på børneperspektiver i pædagogisk evaluering:

1. Dannelsesmæssig:

” (..) man kan spørge, hvad det gør ved børns egne måder at forstå og vurdere sig selv, når de eksempelvis hænger som dokumenterede plancher på væggen, med andre børns vurderinger af, at de er gode til at cykle, holde i hånden på tur eller lege ståtroid” (Plum, 2014:241).

Hvad ‘gør’ evalueringsaktiviteterne ved børnene?

Uanset om der er tale om skjulte eller eksplicite åbne processer, så har disse processer en betydning for, hvorledes og til hvad barnet formes og dannes gennem evalueringsaktiviteterne og den måde barnet positioneres på i disse aktiviteter.

2. 'Informantposition'

Fokus på vidensaspektet – at få og anvende viden om børns syn på verden

Underkategorier:

- a. 'observerede' informanter ell. "de siger sådan og sådan" (tegn)
- b. Hørte/adspurgte informanter: "hvad tænker du"? At rejse

3. Medkonstruktører

Børnene er også inddraget, når det drejer sig om at give svar på evalueringsaktiviteternes mere grundlæggende spørgsmål om, hvad der skal evalueres, hvordan, hvorfor, hvornår og af hvem m.m.

Til forskel fra informanttilgangen er børnenes stemme her udvidet på to måder. Dels positioneres børnene som aktører og medbestemmende subjekter, dels udvides samarbejdsfeltet i evalueringsaktiviteterne til at omfatte alle aspekter af evalueringsaktiviteterne.

Lovmæssigt:

- Læreplaner *skal* evalueres § 9, stk 2 og 3.
- Børneperspektiver kun eksplicit i børnemiljøaspektet
  - ”Det skal endvidere fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan arbejdet med et godt børnemiljø, jf. § 7, stk. 1, bliver en integreret del af det pædagogiske arbejde. Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal inddrages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed.” (børn som informanter?)
- Formålet kalder dog på børneperspektiver
  - ” Stk. 4. Dagtilbud skal give børn medbestemmelse, medansvar og forståelse for demokrati. Dagtilbud skal som led heri bidrage til at udvikle børns selvstændighed, evner til at indgå i forpligtende fællesskaber og samhørighed med og integration i det danske samfund”

Tilstedeværelse i forskningslitteratur og anden faglig litteratur?

- Koblingen: børneperspektiver og evaluering/dokumentation af læreplaner svagt repræsenteret i forskningslitteratur, dog: "Børns perspektiver på sprogvurderinger i Daginstitutioner". (2010) EVA
- Løsnes koblingen til evaluering af læreplaner fremtræder eksempler på børn som informanter om pædagogisk praksis (Qvortrup, L. (2015). Data- og forskningsinformeret udvikling af pædagogisk praksis i dagtilbud. I antologien "Evidens i pædagogens praksis" (Næsby, red.). Dafolo, s. 215-233) + EVA (2009)
- Og den dannelsesmæssige: "Vi vil gerne hjælpe nye verdensborgere på vej. Børnene er meget interesserede i at deltage. De vil have indflydelse og føler sig betydningsfulde, når de bliver interviewet". (Hansen, M. (2016). De interviewer børn og får ny viden. I tidsskriftet "Børn og Unge", nr. 12, s. 29-31)

Kommunalt niveau: Udformning af lokale styringsdokumenter

Kommunal chef: Inddragelse i stedet for perspektiver

”For mig handler det om at tillægge børnene betydning, og det gør man ikke alene ved spørge dem, som jeg synes ligger i begrebet børneperspektiver. At tillægge børnene betydning handler snarere om, at de bliver medskabere. Man skal ikke bare spørge børnene for at spørge dem. Man skal spørge dem og inddrage dem, hvis det bidrager til kvaliteten i det pædagogiske arbejde og ikke bare sige, at ’de har været med’. Der er sådan set tale om en pragmatisk tilgang, der handler om, at der, hvor de kan være med til at udvikle praksis, der har betydning for dem selv, dér skal man inddrage dem”.

Klip fra samarbejdsdokument

- ”Hvis en indsats skal lykkes, må den tage udgangspunkt i barnets egne erfaringer, perspektiver og ønsker. Derfor skal børneinddragelse altid have høj prioritet og ikke mindst høj kvalitet i forbindelse med iværksættelse af konkrete foranstaltninger og initiativer over for de enkelte børn eller familier. Børns synspunkter kan i mange sammenhænge tilføje nye og relevante perspektiver og erfaringer. (..) Inddragelse af børn kan i høj grad også være med til at styrke deres demokratiske forståelse og det har derfor også et samfundsmæssigt sigte at inddrage børn. Ved inddragelse af børn tilstræber vi at styrke børns viden og handlekompetencer og gøre dem til skabende verdensborgere.”

Afslutningsvist i afsnittet i samarbejdsdokumentet lyder det endvidere således:

- ”Vi inddrager børn ved planlægning, tilrettelæggelse og **evaluering** af aktiviteter og ved indretning af de fysiske rammer. Børneinddragelse betyder, at vi tillægger barnets stemme en reel værdi”.

Men i evaluering er det svært

Chef:

”det bliver blot til nogle store rapporter” og ”Det er ikke nok bare at tænke: ’så spørger vi lige børnene’ - nej der er tale om en hel tilgang om inddragelse af børnene, også når det gælder evaluering. Men jeg synes, det er svært at finde de rigtige evalueringsværktøjer, som kan dette, altså værktøjer, der positionerer børnene som aktører og medskabere af både processerne og opsamlinger, når det gælder evaluering”.

lagttagelser

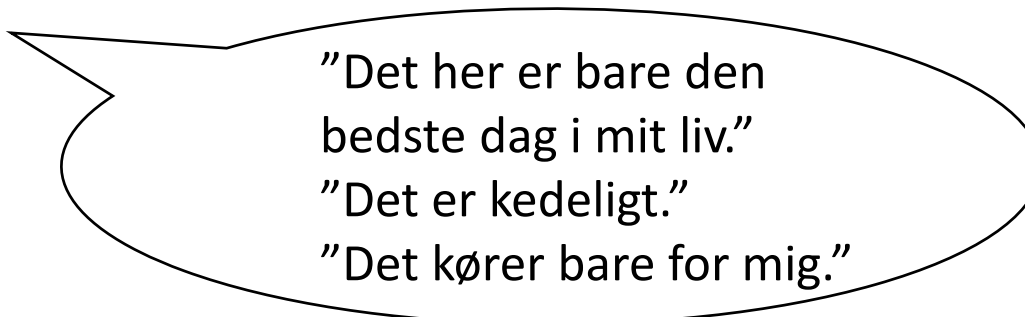
På trods af denne store opmærksomhed på børneinddragelse – også i evalueringssammenhæng har man på forvaltningsniveau valgt et IT-program: ”Hjernen og hjertet”, der ikke anvender børneperspektiver i relation til læreplaner.

Forældre og pædagoger beskriver og vurderer børnene gennem dette program.

Børneperspektiver er mulige i programmet

lagttagelser – på institutionsniveau

- Der er stor opmærksomhed på at anvende børneperspektiver i dagtilbuddets interne evalueringsprocesser
- Børneperspektiver rejses i forb. m. bl.a. evaluerende børnesamtaler
- Børneperspektiver inddrages i stort omfang i forbindelse med pædagogernes mundtlige evaluering af læreprocesser vedr. den pædagogiske læreplan
  - Evalueringen er målstyret - Børneperspektiver kommer primært til stede i det omfang de udgør relevant information om 'tegn på læring' eller målopnåelse
  - **Men** børneperspektiverne vedrører også mere dannelsesmæssige sider af børnenes udvikling: børnenes engagement, oplevelser af sig selv og måder at forbinde sig med omverden på

"Det her er bare den bedste dag i mit liv."

"Det er kedeligt."

"Det kører bare for mig."

De internt orienterede evalueringsaktiviteter og SMTTE-modellen

- I dagtilbuddet anvendes SMTTE-modellen (Andersen, 2000; Næss, 1994) af samtlige pædagoger som styringsredskab i forbindelse med planlægning, gennemførelse og evaluering af læreprocesser i relation til de pædagogiske læreplaner
- Tegnkategorien er central og den professionelle positioneres som den, der fastlægger, iagttager og udvælger 'tegn på læring eller målopnåelse'
- Modellen lægger op til en læringsmålsstyret evaluering – og til en positionering af børnene som informanter i evalueringsarbejdet
  - Børnene er **direkte informanter**, når pædagogerne inviterer børnene til opsamlende evalueringssmøder (børnesamtaler)
  - Børnene fungerer snarere som **indirekte informanter**, når pædagogerne udveksler og anvender deres egne iagttagelser af, hvad børnene har sagt og gjort (særligt i relation til de formulerede tegn)

lagttagelser

Der sker en gradvis 'filtrering' af børneperspektiver

- Fra den mundtlige, interne evaluering af læreprocesser, hvor mange børneperspektiver indgår
- Over den interne skriftlige evaluering af disse læreprocesser, som kolleger og ledelse kan læse, men hvor kun udvalgte børneperspektiver indgår
- Til den samlede, eksternt rettede evaluering af læreplanen, hvor børneperspektiver indgår som vurderingsgrundlag, men ikke anvendes direkte

Det eksternt orienterede evalueringsarbejde

- Institutionsledelsens samarbejde med forvaltningen

Set fra institutionsledelsens perspektiv er arbejdet med SMTTE, læringsmål og tegn på læring medvirkende til, at der fremstilles gode evalueringsdata

- Pædagogernes opmærksomhed på børnenes udbytte skærpes
- Fokus på børnenes udbytte giver anledning til anvendelse af børnenes egne ytringer som evalueringsdata - et supplement til det pædagogen selv tolker
- Dermed forbedres evalueringskvaliteten i det materiale, der sendes til forvaltningen, ifølge daginstitutionsledelsen

Det eksternt orienterede evalueringsarbejde

- Institutionsledelsens samarbejde med forvaltningen

På ledelsesniveau tegner der sig et billede af

- At man har et stadig stigende fokus på børneperspektiver i relation til den interne evaluering af læreplaner
  - Ledelsen er optaget af at fremme brugen af børnesamtaler- og interviews i forbindelse med evalueringen af dagtilbuddets læringsmiljøer og læreprocesser, så børnenes oplevelser og perspektiver gives en mere central placering
- At man er mindre opmærksomme på, at det evalueringsmateriale (data fra dialogprofilen), der sendes til forvaltningen, baserer sig på pædagogers og forældres iagttagelser og vurderinger af børnenes udvikling og læring
  - Disse vurderinger er informeret af de direkte og indirekte børneperspektiver, der fremtræder i de interne evalueringsprocesser

Paradoksal situation???

Overordnet stor opmærksomhed på anvendelse af børneperspektiver i kommunen og der er på sin vis hverken tekniske eller lovmæssige forhindringer for, at børneperspektiver kan anvendes i relation til evaluering af læreplanstemaerne. Endvidere: børneperspektiver anvendes rent faktisk af flere daginstitutioner.....

- blot ikke i relation til evaluering af læreplaner i den eksterne kommunikation? Men nok i en vis udstrækning, når det gælder den interne kommunikation, der knytter sig til evaluering?